

Newton

Ez Tom története.

Ez Tom és szomszédainak története.¹

Ez Tom és szomszédainak és a szomszédai kertjének a története.

Ez Tom története.

– Minden szomszédom klasszikus fizikus – mondta Tom.

Meghatározott törvényeik vannak a mozgásról. Reggel 7.00 órakor kelnek és 8.00 óra-
kor mennek munkába. A nők reggel 10.00 órakor kávéznak. Hogyha látsz valakit az utcán
déli 1.00 és 2.00 óra közt, az csak az orvos lehet, csak a temetési vállalkozó lehet, csak az
idegen lehet

– Én vagyok az idegen – mondta Tom.

– Mi a Termodinamika Első Törvénye? – kérdezte Tom.

Hidegebb sosem ad le hőt melegebbnek. Semmilyen melegséget nem kaptam a szom-
szédaimtól, így feltételezem, hogy igaz. Itt Newtonban nem sokat beszélgetünk. Úgy értem,
a szomszédaim folyton beszélnek, cserélgetik a pletykákat, néha rólam is, de nekem soha
nem jut.

– Mi a Termodinamika Második Törvénye? – kérdezte Tom.

Minden az entrópia állapota felé tart. Úgy értem, az energia megvan, de minden hasz-
nos célra elveszett. Nézzetek csak a szomszédaimra itt Newtonban és megértitek, hogy ez
mit jelent.

Szomszédomnak tele van a kertje műanyagvirágokkal. Könnyebb így, mondja ő, és olyan
helyes. A férjét, amikor meghalt, lamináltatta, és most ott áll kint, csípőre tett kézzel és
akkurátusan az eget kémleli.

– Mi a baj, Tom? – kérdi, s a feje fel-le jár a kerítés mentén, mint kacska a vidámparki
céllövöldében.

- Miért nem nősz meg? Az én időmben mindenki talált magának valakit. Egyszerűen
így történt és úgy csináltuk, hogy jó legyen. Akkor még nem voltak csodabogarak.

– Hogy mik nem voltak?

Egyre gyorsabban bukott fel-le, összegyűjtött egy nagy kebelnyi alsóneműt a szárítókötélről.
Tudtam, hogy azt akarja, bámuljam, be akarja bizonyítani, hogy csodabogár vagyok. Végül is,
ha én vagyok az, akkor nem ő, nem a többiek. Egy utcára soha nem jut egynél több.

¹ Lefordíthatatlan szójáték: az angolban 'neighbour' egyaránt jelent szomszédot és felebarátot. (A
ford.)

Orfikus napi teendők

Bevette a kanyart, hogy a következő soron bukjon fel, minden pórúsán bugyikat lobogtatva.

– Tom, mi örültünk annak, hogy normálisak vagyunk. Abban az időben ez jó volt, valami, amire büszkék lehettünk.

Tom, a csodabogár. Itt állok az idegennyelvű zsebkönyveimmel és a kordbársony nadrágjaimmal. (Van valami bajod a Levisszel? – kérdezte egyszer, még mielőtt laminálták.) Itt minden férfi Levisben jár, farmerban vagy nyomott pamutszövetben. Az egyetlen stíluskülönbség, hogy van, aki övön felül és van, aki a nadrágban hordja a pocakját.

Arra gyanakodnak, hogy homoszexuális vagyok. Nem is bánám. Nem bánám, mi vagyok, csak lennék valami.

– Mi akarsz lenni, ha nagy leszél? – kérdezte anyám, régen, réges-régen.

– Tűzoltó, úrhajós, kém, mozdonyvezető, építőmunkás, feltaláló, mélytengeri bűvár, orvos és ápolónő.

– Mi akarsz lenni, ha nagy leszél? – kérdezem magamtól a tükörben majd mindennap.

– Önmagam. Azt akarom, hogy önmagam legyek.

Az meg ki, Tom?

Óraműuniverzumba a kvantumgyerek. Miért nem hisz minden anya abban, hogy a gyereke megváltoztathatja a világot? A gyerek meg tudja. Ez a vicces. Itt állunk, még mindig várunk egy megváltót és minden pillanatban születik száz meg száz. Nézzétek csak, a friss élet apró kapszulája, közömbös az előítéleteitek, a nyomorúságaitok iránt, nem érdekli az előre megcsinált világ. Újracsinálni? Ők megtennék, ha hagynánk őket, de mi mindent elkövetünk, hogy ugyanúgy nőjenek fel, mint mi, éppolyan gyáván. Hogy sose fedezzék fel, mi rejlik bennük. Sose hallják a füvet énekelni. Csak éljenek és haljanak Newtonban, tikk-takk, utolsó szuflájukig.

Kopogtattak az ajtómon, betettem Camus-t a hűtőbe és keresztülkukucsáltam a tejuveg ablakon. Persze nem láttam semmit. De erre senki sem figyelmeztet, amikor beteszed a tejuveg ablakot.

– Tom? Tom? – KOPP KOPP KOPP.

A szomszédom. Az ajtóhoz csoszogtam mezítláb, kiengedett ingben. Ott állt, a hajfonata olyan volt a fején, mint virágfüzér egy háborús emlékművön. Tetőtől talpig rózsaszínbe volt öltözve.

– Ugye nem zavarok, Tom? – mondta, miközben a szeme keresztülcsörtetett rajtam, be a konyhába.

– Olvastam.

– Pont erre gondoltam. Gondoltam, szegény Tom biztosan olvas. Biztosan nem elfoglalt. Megkérem, hogy segítsen egy kicsit. Tudod, milyen nehéz egy nőnek egyedül boldogulni. Nem könnyű nekem, amióta a férjemet laminálták, Tom.

Asszonyzaga volt: meleg, parfümös, enyhén fenyegető. Vigyáznom kellett, nehogy úgy viselkedjek, mint egy csodabogár. Kávével kínáltam. Úgy látszott, örül, bár folyton a mezít-

lábamat és a kiengedett ingemet méregette. Hagytam, méregesse, neki van szüksége rám, hogy segítsek valamit a házban. Ez normális és helyes, én normális akarok lenni és helyes.

– Itt van anyukám. Segítenél bevinni a házba?

– Most? Ha akarod, azonnal indulhatunk.

– Hosszú utat tett meg. Még maradhat egy kicsit, kipiheni magát a teherautóban. Megisszuk a kávé, amivel kínáltál az előbb?

Nem szeretem a szomszédomat, de a kezem így is remegett a kávéskanálon. Olyan hosszú ideig éreztem miattuk furcsának és kívülállóknak magamat, hogy már a legtermészetesebb dolog is furcsa.

Hogy főz kávé egy normális ember? Mi van bennem, ami ennyire zavarja őket? Tiszta vagyok. Van állásom.

– Tom, mondd, ez most menő, hogy a hűtőben tartjuk a könyveket?

Olcsó ponyvákban gyakran lehet olvasni: úgy megpördült, mintha darázs csípte volna meg. Mindig megnevettetett, egy emberi lényt ennyire mozgékonyak képzelni, de amikor ezt a kérdést feltette, úgy megpördültem, mintha darázs csípett volna meg. Egyik pillanatban még a kagyló volt előttem, a következő másodpercben ő, állt velem szemben és ott volt a kezében a könyvem, Camus.

– Csak a tejet vettem ki, Tom. Ki ez az Albert Kej Mjú? – Úgy ejtette ki, mint egy dühödött macska.

– Francia. Egy francia író. Nem tudom, hogy került a hűtőbe.

Megismételte a szavaimat, lassan, mintha épp egy örök igazságot nyilatkoztattam volna ki.

– Nem tudod, hogy került a hűtőbe? – Megvontam a vállam és mosolyogtam, próbáltam lefegyverezni.

– Nagy a hűtő. Nem történik meg veled is, hogy olyan dolgokat találsz meg a hűtőben, amelyekről teljesen megfeledkeztél?

– Nem. Nem, Tom. Soha. A legfelső polcon tartom a sajtot, egy polccal lejjebb a sört és a szalonnát, ezek alatt a hétvégére előkészített csirkéimet, és a legalsó polcon a salátához valókat és a tojást. Ez a szabály. Akkor is így volt, amikor még élt a férjem, és most is ugyanúgy van.

Kezdtem új tisztelettel nézni fel rá. Beköszönt a Zord Kaszás. Az ágyból elszólította a férjét, de meghagyta a hűtőszekrény polcán a hétvégére előkészített csirkét.

Ó, Halál, hol a te fullánkod?

Szomszédom, még mindig kezében tartva Camus-t, bizalmasan előrehajolt, karját az asztalon nyugtatva. Olyan bensőséges és lágy volt, láttam, hol kezdődnek a mellei.

– Tom, soha nem gondoltál arra, hogy segítségre lenne szükséged? – Úgy ejtette a SEGÍTSÉG-et, nagy nyomtatott betűkkel, mint egy ajtóban álló hittérítő.

– Hogyha a hűtőre gondolsz, tévedni emberi dolog. – Még jobban előrehajolt. Még egy kis mell.

Orfikus napi teendők

– Tom, kertelés nélkül fogok beszélni. Tudod, mi a te problémád? Hogy kizárólag zseniket olvasol. Nem tudom, hogy Mr. Kej Mjú zseni-e vagy sem, de a múltkor láttak a főtéren, amint Picasso jegyzeteit olvastad. A gyerekek épp jöttek ki az iskolából és te Picassót olvastál. Miss Fin, a könyvtárosnő mondja, hogy kizárólag zsenik műveit kölcsönzöd ki. Nem emlékszik rá, hogy valaha is kivétel volna egy tengeri kalandregényt. Ez pedig egészségtelen. Tudod, miért egészségtelen? Mert te magad nem vagy zseni, hogyha az lennél, eddig felfedezték volna. Köznapi ember vagy, mint mi valamennyien, és a köznapi emberek köznapi életet kell, hogy éljenek. Mint mi valamennyien itt, a Nyugalom-Kertekben.

Hátradőlt és vele dőltek a keblei.

– Nem kellene mennünk édesanyádnak segíteni? – kérdeztem.

Kint a szomszédom elindult egy bezárt teherautó felé, mely a háza előtt parkolt. Láttam egyszer az édesanyját néhány évvel ezelőtt, de most sehol nem láttam.

– Hátral van, Tom. Kerülj hátra.

Szomszédom széles mozdulattal kitérte a bérelt áruhárdó hátsó ajtaját és természetesen ott volt az anyuka, egyenes derékkal ült a toloszékben, mely otthona volt és autója. Ült, félénk műanyagmosollyal, oly tökéletes fogakkal, mint egy csimpánz.

– Hát nem csodálatos, Tom? Még Dougnál is jobban sikerült, pedig akkor ő is mennyire előrehaladott volt. Bárcsak láthatná magát! Sohasem hitte volna, hogy lamináltatom. Olyan büszke lenne magára!

– Ezek a saját fogai?

– Most már igen, Tom.

– Hova fogod tenni?

– A kertbe, a virágok közé. Imádtam a virágokat.

Lassan, óvatosan leemeltük anyukát. Végiggurítottuk a felsöpört járdán, be a hófehérre meszelt ház elé. Épp a délutáni kávé ideje volt és sok szomszéd hivatalos volt, hogy tisztelgetétegye. Olyan tiszteletteljesek voltak, hogy egész délután kint álltunk és műcsevegtünk a műről, míg haza nem értek a férfiak. Szomszédasszonyom minden laminálásért, amit az ő ajánlása alapján rendelnek meg, jutalomszázalékot kap. Úgy számolja, hogy ha Newtonban mindenki az ő módjára lamináltatja magát, mire ő meghal, saját laminálásának 75%-át állni fogja a cég.

– Láttalak a temető körül ögyelegni, Tom. Tudod, hogy nem higiénikus.

Mit gondol, mi vagyok? Hullarabló? Mondtam már neki, hogy édesanyám ott van eltemetve, de csak a fejét rázza és azt mondja, hogy a fiatal pároknak szüksége van a földre.

– Amíg meg nem tanuljuk, hogy többé ne haljunk meg, szembe kell néznünk a következményekkel. A halottaknak nincs hely, Tom, kivéve, ha lakásdísznek használjuk őket.

Megpróbáltam elmagyarázni neki, hogy ha megtanuljuk, hogy többé ne haljunk meg, a világ összes temetője sem adhat annyi földet, amennyi elég lenne a felduzzadt, öregedő lakosságának. Nem figyel rám, csak néz álmodozva és a fiatal párokra gondol.

Newton dugig van fiatal párokkal. Egyirányú utcákat kell nyitni, hogy az egyedülállók átjárhassanak. Utálok Newtonban bevásárolni. Utálok keresztültörtetni a krokodilfarok-sorokon: két pár kettős sor a Főutcán, mintha most ért volna földet a Bárka. Önélégült

lapockák, viharvert gyerekkocsik. URAK végeérhetetlen hadseregei a barkácslerakatokban, HÖLGYEK áradata a bevásárlóközpontokban. Nem tudják, hogy a túl sok szerepjáték ártalmas az egészségre? Képzeljétek el, milyen lehet feleségnek lenni: „Szívcském, volna egy kis időd megjavítani a vécét?”. Képzeljétek el, milyen lehet férjnek lenni és kisütöni, hogy kell megpucolni a vécét, ha a feleséged otthagyt.

Miért házasodnak? Így normális, így helyes. Úgy csinálják, mint minden mást Newtonban. Tikk-takk, mondja az óra.

– Tom, ó, köszönöm, Tom – turbékolta, amikor biztonságosan elhelyezték anyukát a tavacska mellé. A tavacszában a kacsák fürdőidény-sárgák élénkvoros csőrrel, a tavacs-kájukban pedig igazi víz van, és egy kis klór, minden eshetőségre. Sosem voltam még a szomszéd kertjében. Csend volt. Semmi csörtetés az avarban. Semmi avar, amiben csörtetni lehetne. Semmi madárrikácsolás. Szomszédasszonyom azt mondja, hogy a vidéki élet lelke a csend.

– Tom, ha zseni volnál, itt dolgozhatnál. Ó, ez a csend! Ez a levegő! Tudod, van egy készülékem, ami megszűri a levegőt, mielőtt beengedném a kertbe.

Ősz volt és a psztrik gyeptéglákon néhány műanyaglevél hevert. A kert végében volt egy fészter, fautánzat, szomszédasszonyom itt tartja az évszakok változását jelző tárgyakat. Sokszor mondta már, hogy egy kertnek változatosnak kell lennie és légszűrős Aladdin-barlangjában megvan a természet minden megnyugtató utánzata. Vörös és fehér tulipánok lógnak megadóan a hagymájuknál fogva felfüggesztve. Élénksárga nárciszok vannak egymásra dobálva laza csokrokban kaméliavirágokkal, mind arra várnak, hogy behornyojálják őket az örök fába. Még egy sorozat mókusa is van, melyek mind megegyező méretű diókat roogatnak.

– Ezek mindjárt kikerülnek, az őszi fakúszóval együtt. – A házfalon Virginia fakúszója van, olyan, mint egy vízesés. Még mindig zölásd Ez a rozdsaszínű, parázsló változat.

– Az enyém már váltja a színét – mondom.

– Túl korán – mondja. – Nem szabad a természetre bíznod magad. Nem szeretem a hulló leveleket. Soha nem oda esnek, ahova kellene. Ha nem szabályozzuk meg a természetet, egyszerűen azt fogja tenni, ami neki jólesik. Ezért kell megszabályoznunk. Mert ha nem, jönnek a vulkánok, erdőtüzek, árvizek és halál és szerteszt szórt holttestek mindenütt, épp, mint a falevelek.

Mint a falevelek. Épp, mint a falevelek. Egy csöppet sem szereted őket ott, ahová épp hullnak? Nem fordítod meg őket, hogy megnézd, mi van a fonákjukra írva? Én szeretem. Szeretem az egyszerű szöveget, mely olvasható vagy olvashatatlan, mely a lábam és a te lábad alatt fekszik és lehet, hogy elolvassák, lehet, hogy nem. Mely lehull a széllel és esővel, bár senki sem fogja ki, hogy hazavigye. Az élet a lábad elé esett, de te félrerúgtad. Összevrezte a cipődet és amikor hazaértél, anyukád azt mondta: Hogy nézel ki, csupa levél vagy!

Csupa levél voltál. Egyenként hámoztad le őket magadról, felfedve alattuk a sebzett bőrt. Minden hullást. Minden elhagyást. És amikor minden, aminek hullnia kellett, lehullott, felvetted és elolvastad, mi van a visszájára írva. Semmit nem jelentett neked. Összegyűrted

a zsebedben, és elégett, mint az élő parázs. Mondd, miért hagytak el téged mind, egyenként, mindazok, akiket szerettél? Nem szerettek? Nem volt szükségük, nekik is, mint neked, egy szívre, mely olyan, mint a könyv, melynek nincs utolsó lapja? Fordítsd meg a leveleket. Váltás át. Lapozz.

– Kezdenek már színt váltani a levelek – mondja Tom.²

Köszönet- és viszonzásképpen meghívott vacsorára és úgy gondoltam, el kell mennem, mert a normális emberek így tesznek: szomszédaikkal vacsoráznak, bár ez unalmas, az étel pedig rémes. Előkerestem egy nyakkendőt és felkötöttem.

– Tom, nahát, gyere be, micsoda kedves meglepetés!

Úgy érte, micsoda meglepetés nekem. Neki aligha lehet meglepetés, egész délután erre készült.

Az ebédlőben aztán megértettem, hogy én voltam a meglepetés. Az ebédlőasztalnál ott ül Newton teljes lakossága, annál az asztalnál, mely a Capodimonte-kirakatos vitrinnél kezdődik és folytatódik... és folytatódik... egy hatalmas nyíláson keresztül, mely a falban tátong, le, végig az utcán, egészen a buszmegállóig.

– Azt hiszem, mindenkit ismersz, ugye, Tom? – mondja a szomszédom. – Ül le ide, mellem, Doug helyére. Körülbelül olyan magas vagy, mint ő volt. – Ismerek mindenkit? Nehéz megmondani, mivel a nyíláson túl semmi sem látszik.

– Tom, végy egy tányért. Csirkét eszünk, szalonnába göngyölt, keménytojással töltött sültcsirkét, saláta is van, én készítettem, meg sajt és sör a hűtőben, ha kérsz.

Ellibegett mellőlem, a ruhája úgy tapadt rá, mint egy vízbefültra. Senki sem néz fel a tányérről. Csirkét ettek, mind farmerban és nyomott gypotszövetben, ették a két-háromszáz feltálat baromfit seggenként féltucat keménytojással. Még mindig a sütés részleteit próbáltam kikövetkeztetni, a sütő méretét, amikor BUMM, az egyik csirke szétrobbant és összefröcskölte asztalszomszédomat tojással, úgy tűnt, mintha repeszgránáttal. Egyik karja tőből leszakadt, de szerencsére nem az, amelyikben a villáját tartotta. Senki sem vett észre semmit. Szólni akartam, tenni akartam valamit, elkezdtem beszélni, amikor visszajött a szomszédom, kezében lefödött ezüsttállal.

– Ez a tied, Tom – mondta, és az egész asztal elhallgatott. Már álltam, így méltóságteljesen fel tudtam emelni a hatalmas fedőt. A tálon egy csirke volt.

– A te csirkéd, Tom.

Igazat mondott. A csirke seggéből látom kikandikálni könyvemem, a *L'étranger*-t Albert Camus-tól. Nem gyűrődött össze, ki tudom venni. Amikor kinyitom, látom, hogy a szavak eltűntek minden oldalról. Az oldalak üresek.

– Segíteni akartunk neked, Tom. – A szeme megtelik könnyel. – Nemcsak én egyedül. Mi mindannyian. Egy segítő kéz Tomnak.

² Lefordíthatatlan szójátékok: a *leaves* (falevelek, ill. lap, oldal - turn a leaf: könyvben lapozni; the leaves are turning - sárgulnak a levelek), mint a *to leave* ige egyes szám harmadik személyű alakjának jelentése: elhagy, elmegy, melyre a szövegben rájátszik a *leaves* - *leavings* (elhagyások, távozások) ismétlése. (*A ford.*)

Lassan, lassan az egész asztal tapsolni kezd, egyre gyorsabban és hangosabban. Az asztal remeg, rázkódik, az edények egyik széléről a másikra görognek, mint a részeg teríték egy tengeri kalandregényben. Ez egy tengeri kalandregény. A kapitány és a legénység megőrült és én vagyok az egyetlen utas. Tántorogva kirohanok az ebédlőből a konyhába és becsapom magam mögött az ajtót. Itt végre béke van. Higiénikus, zománcos béke.

Tom lecsúszott a padlóra és sírva fakadt.

Telt az idő. Newtonban mindig telik az idő és mindenki tudja, mennyi időbe telik, hogy az idő teljen, így nem lép fel zavar. Tom nem tudta, mennyi idő telt el. Felébredt egy fájló álomból és öklével benyomta a tejüveg ablakot. Hazament és elővette a nagykabátját és megtöltötte a zsebeit könyvekkel és a könyvek élő paráznak tündek. Kisértált Newtonból, de egyszer még visszanezített és egy asztalt látott, mely az út kanyarulatán túlnyúlt, le, végig az utcákon, a házak mentén, összekötve azokat az egyforma evőeszközök orgiájában. Végtelen világ.

– De most – mondja Tom – a dombok megértek és a víz megdobban a torkomban, amikor borotválkozom.

Tikk-takk, mondja Newtonban az óra.

Mihálycsa Erika fordítása

Jeanette Winterson 1959-ben született az angliai Lancashire-ben, jelenleg Londonban él. John Fowles, Angela Carter, Graham Swift és Salman Rushdie mellett a mágikus realizmus brit képviselőjeként az egyik legérdekesebb kortárs íróként tartják számon. Whitbread-, John Llewellyn Rhys- és E. M. Forster-díjat kapott, többször jelölték Booker- és Orange-díjra. Regényei: *Oranges Are Not the Only Fruit*, *The Passion* (1987, magyarul: *A szenvedély*, 1998, Lengyel Éva ford., Európa), *Sexing the Cherry* (1989), *Gut Symmetries*, *Written on the Skin*. 1999-ben a londoni John Cape kiadónál jelent meg novelláskötete *The World and Other Places* címmel, 1996-ban a Vintage kiadónál pedig egy esszékötetete, *Art Objects: Essays in Ecstasy and Effrontery*. Legújabb regényei: *The Power Book*, *Lighthouse-Keeping*.